

142. Het briefadres als gekozen woonplaats

MR. S.J.W. VAN DER PUTTEN

Een burger zonder woonadres kan zich bij de gemeente laten registreren op een briefadres. Dat geldt ook als hij bijvoorbeeld een lange reis maakt of als zijn woonadres om redenen van veiligheid of de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer niet bekend mag worden. Op een briefadres is hij voor de overheid bereikbaar. Het lijkt vanzelfsprekend dat gerechtelijke stukken zoals een procesinleiding, vonnis of kennisgeving van een beslag ook aan dat adres kunnen worden betekend. Dat is het echter niet. De rechtsvraag of een exploit betekend kan of moet worden aan een briefadres is nog niet beantwoord door de Hoge Raad en er is sprake van verdeeldheid in de lagere rechtspraak. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en er komen ongelukken van. Mogelijk wordt er cassatie in het belang der wet ingesteld. Reden voor een overzichtsartikel.

Cassatie in het belang der wet

De commissie cassatie in het belang der wet heeft in haar advies van 6 oktober 2017 aandacht besteed aan de rechtsvraag of een dagvaarding rechtsgeldig kan worden betekend aan een in de Basisregistratie Personen (BRP) opgenomen briefadres. Aanleiding is het oordeel van de kantonrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, locatie Utrecht van 20 april 2016 dat een briefadres kan worden aangemerkt als gekozen woonplaats zoals bedoeld in artikel 1:15 BW zodat er aan dit adres exploiten kunnen worden betekend.¹ De commissie constateert dat er met betrekking tot deze kwestie sprake is van een duidelijke rechtsvraag met een belang voor de vraag of er sprake is van een eerlijk proces, die in de praktijk met enige regelmaat aan de orde is of kan zijn. Ook stelt zij vast dat over de beantwoording van deze vraag geen helderheid bestaat en met betrekking daartoe in de rechtspraak in feitelijke instanties van enige verdeeldheid sprake is. De commissie acht beantwoording van deze vraag uit een oogpunt van rechtseenheid en rechtsonwikkeling wenselijk en beveelt de procureur-generaal aan om cassatie in het belang der wet in te stellen.

Omdat de rechtsvraag of er betekend kan of moet worden aan een briefadres nu nog onbeantwoord is, stuiten gerechtsdeurwaarders, verzoekers en verweerders op een probleem. Er moet absolute zekerheid zijn dat een betekening rechtsgeldig kan worden uitgevoerd, maar zowel de betekening aan een briefadres als de openbare betekening zijn inmiddels nietig verklaard. De enige oplossing die er op dit moment bestaat is het zowel openbaar als aan een

briefadres betekenen, maar dat is natuurlijk geen fraaie oplossing.

Overzicht jurisprudentie

Kantonrechter Utrecht 20 april 2016

In de in het advies aangehaalde uitspraak van de kantonrechter, is tegen de niet verschenen gedaagde in vrijwaring verstek verleend. Het exploit is niet betekend aan gedaagde in persoon of aan zijn woon- of verblijfplaats, maar het exploit is betekend aan het in de BRP opgenomen briefadres. Dit briefadres kan naar het oordeel van de kantonrechter worden aangemerkt als een gekozen woonplaats zoals bedoeld in artikel 1:15 BW. Op gedaagde rust immers ingevolge artikel 2.38 eerste lid van de Wet basisregistratie personen (Wet BRP) de wettelijke verplichting om bij gebreke van een woonadres een briefadres op te nemen. De kantonrechter verwijst hierbij naar het arrest van de Hoge Raad van 17 november 2015² waarin is beslist dat een dagvaarding op de voet van artikel 588 Sv onder omstandigheden kan worden betekend aan een briefadres. Wat betreft de regels van burgerlijke rechtsvordering heeft dan volgens de kantonrechter te gelden dat de deurwaarder op de voet van de betekeningvoorschriften van artikel 47 Rv een afschrift van de dagvaarding in een gesloten envelop aan het briefadres kan laten wanneer hij daar niemand aantreft aan wie hij rechtsgeldig afschrift van de dagvaarding kan laten.

Bij het door de kantonrechter aangehaalde arrest heeft de Hoge Raad voor de toepassing van artikel 588 Sv bepaald dat – bij gebreke aan een woonadres – een briefadres zoals

¹ Ktr. Rechtbank Midden Nederland 20 april 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:2460, JBP 2016/71 m.nt. S.J.W. van der Putten.

² HR 17 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3323.

bedoeld in artikel 1.1 Wet BRP moet worden aangemerkt als het adres waar de geadresseerde als ingezetene is ingeschreven in de BRP waaraan gerechtelijke mededelingen kunnen worden betekend. Dit arrest is niet opzienbarend, nu artikel 588 Sv expliciet voorschrijft dat de uitreiking van gerechtelijke mededelingen dient plaats te vinden aan het adres waarop de betrokkene in de BRP staat ingeschreven indien uitreiking in persoon niet mogelijk is. Een dergelijk voorschrift bestaat niet in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zodat het arrest daarom niet direct van toepassing lijkt op de civielrechtelijke betekening.

Rechtbank Den Haag 29 maart 2017

De rechtsvraag is meer recent aan de orde geweest in een procedure voor Rechtbank Den Haag.³ In deze procedure was de dagvaarding aan de niet verschenen verweerder openbaar betekend terwijl er een briefadres bekend was. De rechtbank heeft verzoeker in de gelegenheid gesteld zich nader uit te laten over deze wijze van betekening. Die stelde zich op het standpunt dat de dagvaarding slechts openbaar betekend kon worden op de wijze voorgeschreven in artikel 54 lid 2 Rv omdat er in de BRP alleen een briefadres geregistreerd stond en er dus geen woonplaats van verweerder bekend was. Bij de rechtbank is de vraag gezeten of het exploit van dagvaarding niet op dat briefadres had kunnen, en wellicht had moeten worden betekend. De rechtbank beantwoordde deze vraag bevestigend met het oordeel dat een briefadres als een gekozen woonplaats in de zin van artikel 1:15 BW moet worden beschouwd.

De rechtbank noemt het een logisch gevolg dat een betrokkene die gebruik maakt van de mogelijkheid tot briefadreskeuze, ook mag verwachten dat hij daadwerkelijk op dat adres wordt aangeschreven door de instanties die met dat doel toegang hebben tot de BRP, waaronder de deurwaarder. Volgens de Wet BRP is het briefadres het adres waar voor betrokkene bestemde geschriften in ontvangst kunnen worden genomen en waar zorg wordt gedragen dat die geschriften of inlichtingen daarover, betrokkene bereiken. Om die reden is de rechtbank van oordeel dat een redelijke en op de praktijk toegespitste wetsuitleg met zich brengt dat het kiezen van een briefadres beschouwd moet worden als een woonplaatskeuze in de zin van artikel 1:15 BW, ook in die gevallen dat de Wet BRP de betrokkene daartoe niet expliciet verplicht. Dit leidt er volgens de rechtbank toe dat betekening van exploiten plaats kan, en dus ook moet, vinden op een van de wijzen voorgeschreven in de artikelen 46 en 47 Rv. De in de zesde afdeling Rv voorgeschreven wijzen van betekening hebben immers tot doel zoveel mogelijk zeker te stellen dat het te betekenen exploit de beoogde ontvanger daadwerkelijk ter kennis komt. De kans dat de beoogde ontvanger via zijn briefadres kennisneemt van het betekende exploit moet immers vele malen groter worden geacht dan bij openbare betekening, die geldt als laatste redmiddel. Daarbij kan volgens de rechtbank nog

worden overwogen dat deze wetsuitleg ook in het belang van de verzoekende partij kan worden geacht, nu deze daardoor in principe kan volstaan met dagvaarding tegen de gewone termijn van een week.

De rechtbank oordeelde dat verzoeker het exploit van dagvaarding ten onrechte openbaar had betekend. Omdat er daarmee sprake was van een gebrek dat met de nietigheid is bedreigd en het aannemelijk was dat het exploit van dagvaarding de verweerder als gevolg daarvan niet heeft bereikt, sprak de rechtbank de nietigheid uit van de dagvaarding.

Hof Den Bosch 21 december 2010

In een procedure moest het Hof 's-Hertogenbosch oordelen op welke datum de verzettermijn was aangevangen.⁴ De betrokkene stond enkele maanden geregistreerd zonder bekende woon- of verblijfplaats, waarna een briefadres werd geregistreerd. Ook heeft hij verbleven in een penitentiaire instelling. De verweerder stelde zich op het standpunt dat de exploiten aan zijn briefadres hadden moeten betekend, in plaats van openbaar. Het hof was het daarmee niet eens.

Bij betekening A stond verweerder ingeschreven met onbekende woon- of verblijfplaats zodat op dat moment een openbare betekening juist was. Voor zover verweerder had willen betogen dat deze betekening reeds aan het briefadres had kunnen en moeten gebeuren, gaat dit niet op aangezien dit briefadres op dat moment nog niet was ingeschreven. Uitgangspunt is dat de burger zelf zorg draagt voor een juiste administratie van zijn gegevens. Indien de betrokkene ten tijde van de betekening van het beslag reeds dit briefadres hanteerde, kan hij dit niet aan verzoeker tegenwerpen aangezien dit briefadres eerst nadien in de BRP is opgenomen.

Het briefadres was wel in de BRP vermeld op het moment van betekening B maar ook toen werd openbaar betekend. Het hof oordeelde dat een briefadres onder omstandigheden weliswaar de mogelijkheid biedt om beter bereikbaar te zijn, maar het is niet gelijk te stellen met een bekende woon- of verblijfplaats waar betekening moet plaatsvinden. Bij het ontbreken van een bekende woon- of verblijfplaats in of buiten Nederland resteert volgens het hof op grond van artikel 54 Rv alleen de mogelijkheid van een openbare betekening.

Het arrest maakt niet duidelijk of het hof de gekozen woonplaats van artikel 1:15 BW in haar oordeel heeft betrokken.

Voorzieningenrechter Den Haag 31 juli 2009

In een andere procedure ging de deurwaarder voor de betekening van een exploit naar het briefadres. De briefadreshouder weigerde het afschrift in ontvangst te nemen. In plaats van het afschrift achter te laten in een gesloten envelop, werd het exploit openbaar betekend.

³ Rechtbank Den Haag 29 maart 2017 (niet gepubliceerd).

⁴ Hof 's-Hertogenbosch 21 december 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BP0237, r.o. 4.11.

De Voorzieningenrechter in Den Haag verklaarde de betekening nietig omdat het niet was betekend aan het briefadres.⁵ De voorzieningenrechter oordeelde dat door het kiezen voor de openbare betekening, de kans dat verweerder hiervan kennis zou nemen vrijwel nihil is. Het briefadres is volgens de voorzieningenrechter naar zijn aard een adres waar voor de betrokkene bestemde geschriften in ontvangst worden genomen, zodat het op de weg van verzoeker had gelegen om mede op dit adres te betekenen. Dat het afschrift werd geweigerd, is niet relevant. Voor het aanvragen van een briefadres is immers de schriftelijke toestemming vereist van de briefadreshouder zodat het afschrift ook bij weigering ervan aan het adres gelaten had moeten worden. De voorzieningenrechter voegt daar merkwaardig genoeg aan toe dat ook (mede) een afschrift per post naar het briefadres gestuurd had kunnen worden.

Rechtbank Utrecht 12 november 2008

Rechtbank Utrecht moest oordelen over de geldigheid van een dagvaarding die was betekend aan het in de BRP opgenomen postadres (bedoeld zal zijn: briefadres, SPU) terwijl verweerder zijn woonplaats of zijn werkelijk verblijf had in de penitentiaire inrichting.⁶ Verweerder stelde zich op het standpunt dat de dagvaarding nietig was. De rechtbank stelde vast dat verweerder het woonadres van zijn zus slechts als briefadres heeft gebruikt en dat hij ten tijde van de betekening niet feitelijk verbleef op het betekeningadres, maar in de gevangenis. Ook al zou het de kennelijke bedoeling van verweerder zijn dat de briefadreshouder de voor verweerder bestemde post naar hem doorstuurt dan wel aan hem overhandigt, maakt het briefadres van verweerder nog niet tot woonplaats in de zin van artikel 46 lid 1 Rv. De rechtbank oordeelde dat de dagvaarding daarom onjuist was betekend.

Rechtbank Alkmaar 14 juni 2008

Rechtbank Alkmaar oordeelde dat een exploit bestemd voor een persoon die een zwerfend bestaan leidt en als briefadres een centrum voor dak- en thuislozen had opgegeven, aan dat briefadres moet worden betekend.⁷

Tuchtrecht

De rechtsvraag is ook al een paar keer aan de orde geweest in een tuchtprocedure. De ene keer wordt er een klacht ingediend tegen een gerechtsdeurwaarder omdat er aan een briefadres is betekend, de andere keer juist omdat er niet aan een briefadres is betekend. De Kamer voor Gerechtsdeurwaarders heeft geoordeeld dat er voor de betekening aan een briefadres geen wettelijke basis bestaat en een tegen een deurwaarder ingediende klacht vanwege het betekenen

aan een briefadres – naar mijn mening geheel ten onrechte – gegrond verklaard.⁸

Civielrechtelijke betekening

De artikelen 46, 47 en 54 Rv geven voor het civiel recht de basisregels voor betekening van exploitaten aan natuurlijke personen.

Uitgangspunt is de betekening aan de betrokkene in persoon. Als dat niet lukt, dan volgt betekening aan de woonplaats van de betrokkene aan een huisgenoot of – bij afwezigheid van een huisgenoot – aan een andere persoon die zich daar bevindt mits aannemelijk is dat deze zal bevorderen dat het afschrift de betrokkene tijdig bereikt. Indien de deurwaarder aan geen van deze personen een afschrift kan laten, laat hij op grond van artikel 47, eerste lid, Rv een afschrift aan de woonplaats achter in een gesloten envelop of – als ook dat feitelijk onmogelijk is – door bezorging per post. Ingevolge artikel 54, eerste lid, Rv geschiedt de betekening ten aanzien van hen die geen bekende woonplaats hebben ter plaatse van hun werkelijk verblijf. Indien de woonplaats en het werkelijk verblijf onbekend zijn, geschiedt de betekening op grond van artikel 54, tweede of vierde lid, Rv aan het parket van de ambtenaar van het openbaar ministerie gevolgd door publicatie van een uittreksel van het exploit in de Staatscourant onder vermelding van naam en kantooradres waar het afschrift van het exploit door de betrokkene kan worden verkregen.

Betekenen aan een briefadres

Wat is een briefadres

Het idee van de BRP is dat iedere ingezetene over een woonadres hetzij een briefadres moet beschikken om bereikbaar te zijn voor de overheid.⁹ Uitgangspunt is inschrijving op een woonadres. Dat is het adres waarop de burger woont of vast verblijft. Een briefadres is het adres van een andere persoon of een instelling die voor de betrokkene bestemde stukken *in ontvangst neemt*.¹⁰ Een briefadres kan alleen dan worden opgenomen als het woonadres ontbreekt of als er voldaan wordt aan een wettelijke bepaling of regeling op grond waarvan een briefadres mag worden geregistreerd.¹¹

Geen woonadres

Een briefadres moet worden geregistreerd als het woonadres ontbreekt. Dat is bijvoorbeeld het geval bij dak- en thuislozen. Een instelling voor maatschappelijke opvang kan dan als briefadresgever optreden omdat die regelmatig contact heeft met de betrokkene en ervoor kan zorgen dat stukken aan de betrokkene worden overhandigd. Via de

5 Vrz. Rechtbank Den Haag 31 juli 2009 339960/KG ZA 09-763 (niet gepubliceerd).

6 Rechtbank Utrecht 12 november 2008, ECLI:NL:RBUTR:2008:BG4165.

7 Rechtbank Alkmaar 14 juni 2006, ECLI:NL:RBALK:2006:AZ1619.

8 Kamer voor Gerechtsdeurwaarders 14 maart 2017, ECLI:NL:TGDKG:2017:72; Kamer voor Gerechtsdeurwaarders 7 maart 2017, ECLI:NL:TGDKG:2017:34.

9 Circulaire BRP en briefadres, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2016.

10 Artikel 1.1 sub p Wet BPR.

11 Artt. 2.40 en 2.41 Wet BRP, Kamerstukken II 2011/12, 33219, p. 115.

briefadresgever moet de overheid de persoon wel feitelijk kunnen bereiken: zo moet de betrokkene een aantal nachten per week daadwerkelijk in de opvang verblijven om de post op te halen.¹²

Een vorm van 'tijdelijke dak- en thuisloosheid' kan ook optreden in de periode die iemand moet overbruggen tussen twee woningen. Iemand heeft dan tijdelijk geen woonadres en logeert op verschillende adressen bij familie of vrienden. Denk bijvoorbeeld aan twee echtgenoten die gaan scheiden, maar op één adres wonen. Wanneer de één op het huidige adres blijft wonen, heeft de ander tijdelijk geen vast woonadres. Deze laatste persoon kan ingeschreven worden op een briefadres. Een ander voorbeeld is als een persoon een nieuwe woning heeft gekocht en de oude woning heeft verkocht. De nieuwe woning moet nog worden opgeleverd terwijl de oude woning al is overgedragen aan de nieuwe eigenaar. Denk ook aan personen die een lange reis maken, zoals werkenden met een sabbatical, gepensioneerden die met een camper rondtrekken of studenten die een jaar gaan genieten voordat ze aan het werkende leven beginnen. Deze burgers moeten voor de overheid bereikbaar blijven. Een briefadres in Nederland lijkt dan de beste oplossing,¹³ mits natuurlijk aan het briefadres kan worden betekend.

Inbreuk persoonlijke levenssfeer

Een briefadres kan worden geregistreerd op aangifte van een persoon die woont in bijvoorbeeld een gevangenis, psychiatrische inrichting, verpleeghuis en blijf-van-mijn-lijfhuus.¹⁴ Opname of bekendmaking van een dergelijk adres kan de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene namelijk onevenredig schaden.

Veiligheidsredenen

Een briefadres kan ook worden opgenomen als naar het oordeel van de burgemeester het opnemen van een woonadres om veiligheidsredenen niet wenselijk is, bijvoorbeeld naar aanleiding van een risicoanalyse van de politie.¹⁵ Voor bedreigde mensen of mensen die verblijven in een opvanginstelling waaronder Blijf-van-mijn-lijfhuizen is het om veiligheidsredenen van belang om het adres van die instelling niet als woonadres op te nemen in de BRP. In deze instellingen verblijven immers personen die vanwege ernstige problemen voor hun veiligheid tijdelijk elders moeten wonen. Soms betreft het personen die niet meer in een opvanginstelling verblijven, maar in een particuliere woning. Daarbij is de veiligheid van deze personen nog altijd in het geding. In verband met het waarborgen van de veiligheid, mogen deze adressen niet bekend zijn bij degenen met wie de betrokkene problemen heeft. Het adres kan echter niet worden onthouden aan de overheidsorganen voor wie deze gegevens noodzakelijk zijn in verband met de

uitvoering van hun taak en slechts in beperkte mate worden onthouden aan derden. Hierdoor kan het risico dat het woonadres toch bekend raakt bij personen die een gevaar kunnen vormen voor de betrokkene te groot worden. Ook in dat geval kan de inschrijving op een briefadres uitkomst bieden.¹⁶

Ambulant beroep

Ook burgers met een ambulant beroep, zoals binnenvaartschippers die met hun gezin aan boord van een schip wonen en kermismedewerkers die met hun gezin met de kermis-attractie meereizen, komen in aanmerking voor een briefadres als zij geen woonadres hebben.¹⁷

Aard van het briefadres

Kenmerk van een briefadres is dat er een waarborg is, dat voor de briefadreshouder bestemde stukken en inlichtingen daarover persoonlijk kunnen worden doorgegeven of medegedeeld. Op dit adres moet de betrokkene voor de overheid altijd bereikbaar en bovendien fysiek traceerbaar zijn. Een briefadres moet daarom nadrukkelijk worden onderscheiden van een postadres. Het postadres is het adres waaraan mededelingen kunnen worden toegezonden, maar waaraan geen mededelingen kunnen worden uitgereikt of betekend. Een postbus kan dus wel een postadres, maar geen briefadres zijn.¹⁸

Er kan uitsluitend briefadres worden gekozen bij een rechtspersoon die door het college van burgemeester en wethouders is aangewezen om als briefadresgever op te treden (denk aan daklozenopvang of een blijf-van-mijn-lijfhuus) of bij een natuurlijk persoon die zich heeft geïdentificeerd en heeft ingestemd met het zijn van briefadresgever en de gevolgen daarvan. Die instemming is noodzakelijk om ervan verzekerd te kunnen zijn dat de ingeschrevene ook daadwerkelijk via dit adres kan worden bereikt.¹⁹ In de praktijk komt het bijvoorbeeld voor dat de stukken periodiek door de betrokkene worden opgehaald.

Een belangrijk kenmerk van een briefadres is, dat de briefadresgever verplicht is om ervoor te zorgen dat voor de betrokkene bestemde geschriften tijdig aan hem worden doorgegeven of medegedeeld.²⁰ Dit is dezelfde verplichting die de advocaat, notaris of deurwaarder heeft als er wordt betekend aan zijn kantoor waar woonplaats is gekozen. Ook is de briefadresgever verplicht, desgevraagd in persoon, het college van burgemeester en wethouders te voorzien van de noodzakelijke informatie over het briefadres.

Het briefadres biedt daarmee een grote waarborg dat overheidsstukken de betrokkene daadwerkelijk bereiken.

12 Ombudsman, p. 27.

13 Ombudsman, p. 28.

14 Artikel 2.40 Wet BRP en artikelen 17 t/m 19 Regeling BRP.

15 Artikel 2.41 Wet BRP.

16 Kamerstukken II 2011/12, 33219, nr. 3, p. 42.

17 Artikel 29 Besluit BRP.

18 Kamerstukken II 1988-1989, 21 123, nr. 3, p. 104.

19 HR 7 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD6831.

20 artikel 2.42 jo 2.45 Wet BRP.

Een gekozen woonplaats geldt voor de artikelen 46, 47 en 54 Rv als woonplaats indien is voldaan aan het bepaalde in artikel 1:15 BW. Dat artikel bepaalt dat een andere woonplaats zowel kan worden gekozen als de wet de betrokkene daartoe verplicht als vrijwillig. Ter bescherming van de betrokkene kan een andere woonplaats alleen dan vrijwillig worden gekozen, als er is voldaan aan de volgende voorwaarden:

- de keuze moet zijn gedaan bij overeenkomst;
- de overeenkomst moet schriftelijk of langs elektronische weg zijn vastgelegd;
- de keuze moet geschieden voor een of meer bepaalde rechtshandelingen of rechtsbetrekkingen;
- voor de gekozen woonplaats moet een redelijk belang aanwezig zijn.

In de Wet BRP wordt het adres waar voor betrokkene bestemde stukken in ontvangst kunnen worden genomen, het briefadres genoemd. Dat het briefadres ook is bedoeld als adres om exploten aan te betekenen, blijkt uit de circulaire BRP en briefadres van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waarin als voorbeelden van stukken de stempas voor verkiezingen, belastingformulieren, maar ook *te betekenen dagvaardingen en vonnissen* worden genoemd.³⁶

Wettelijk verplichte woonplaatskeuze

Een andere woonplaats kan ingevolge artikel 1:15 BW worden gekozen als de wet de betrokkene daartoe verplicht. Dit zien we bijvoorbeeld in het hypotheekrecht,³⁷ maar vooral ook in Rechtsvordering zoals bij het aanhangig maken van een procedure,³⁸ de betekening van een executoriale titel of het bevel daaraan te voldoen³⁹ en het doen leggen van beslag.⁴⁰

De wettelijke verplichting tot het kiezen van een briefadres volgt uit artikel 2.38 Wet BRP. Een burger is verplicht een briefadres te kiezen als hij geen Woonplaats heeft. Dit is het geval als iemand dak- of thuisloos is, maar ook als er bijvoorbeeld sprake is van een overbrugging tussen twee woonadressen, hij een ambulante beroep heeft of een lange reis maakt. Dat briefadres wordt dan feitelijk niet anders gebruikt dan als een gekozen woonplaats.

Vrijwillige woonplaatskeuze

Een andere woonplaats kan ingevolge artikel 1:15 BW vrijwillig worden gekozen indien deze geldt voor een of meer bepaalde rechtshandelingen of rechtsbetrekkingen, er een redelijk belang aanwezig is en de keuze bij schriftelijk of

langs elektronische weg aangegane overeenkomst geschiedt. Op het element 'overeenkomst' na, lijkt bij het kiezen van een briefadres aan de voorwaarden van een gekozen woonplaats te worden voldaan.

Bepaalde rechtsbetrekking

Een andere woonplaats kan uitsluitend vrijwillig worden gekozen voor een of meer bepaalde rechtshandelingen of rechtsbetrekkingen. Een briefadres is mede bestemd voor de rechtsbetrekking tussen burger en overheid. De BRP heeft tot doel overheidsorganen te voorzien van de in de registratie opgenomen gegevens, voor zover deze gegevens noodzakelijk zijn voor de vervulling van hun taak.⁴¹ Op het briefadres moet de burger voor de overheid bereikbaar zijn.

Redelijk belang

Een andere woonplaats kan uitsluitend vrijwillig worden gekozen als er een redelijk belang aanwezig is. Het redelijk belang ziet zowel op het kiezen van een woonplaats, als de woonplaats die gekozen wordt.⁴² Dat geldt ook voor een briefadres. De Wet BRP geeft als redelijk belang dat de veiligheid van de burger in het geding is of zijn persoonlijke levenssfeer onevenredig zou worden geschaad.⁴³

Overeenkomst

Een andere woonplaats kan uitsluitend vrijwillig worden gekozen bij overeenkomst. De aanvraag van een briefadres geschiedt op wettelijk voorgeschreven wijze, waarbij de burger zich in persoon bij het gemeentebestuur moet identificeren en zijn redelijk belang voor het kiezen van het briefadres op moet geven. De gemeente zal het nodige onderzoek moeten doen voordat het briefadres wordt opgenomen. Zo wordt er geen briefadres opgenomen indien er een onderzoek is of wordt ingesteld naar zijn woonadres. Het is maar de vraag of deze procedure gezien kan worden als een overeenkomst. Omdat deze procedure ingevolge artikel 1:11 lid 2 BW in ieder geval voldoende wordt geacht voor het wettelijk vermoeden van het verplaatsen van de woonplaats zoals bedoeld in artikel 1:10 BW, lijkt het te beargmenteren dat dit ook geldt voor het kiezen van een andere woonplaats zoals bedoeld in artikel 1:15 BW. Dit blijkt niet uit de parlementaire geschiedenis. Bij de totstandkoming van artikel 1:15 BW werd natuurlijk nog niet aan het briefadres gedacht.

Openbaar betekenen: alleen als laatste redmiddel

Als het briefadres niet kan worden aangemerkt als adres waaraan exploten kunnen worden betekend, resteert uitsluitend de openbare betekening van artikel 54 Rv. Deze vorm van betekening moet echter als laatste redmiddel worden beschouwd en is alleen dan gerechtvaardigd als de

³⁶ Circulaire BRP en briefadres, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2016.

³⁷ Artikel 3:260 lid 1 BW.

³⁸ Artikel 111 lid 2 Rv.

³⁹ Artikel 439 lid 3 Rv.

⁴⁰ Zie bijvoorbeeld de artt. 474c lid 1 sub d, 475 lid 1 sub d, 479i lid 1 sub d, 504 lid 1 sub d, 514 lid 3, 565 lid 2, 584c lid 1 sub f Rv.

⁴¹ Artikel 1.3 Wet BRP.

⁴² Parl. Gesch. Boek I (Inv.) p. 52.

⁴³ Artt. 2.23, 2.40 en 2.41 Wet BRP.

verweerder volkomen onbereikbaar is.⁴⁴ Het is de oplossing om ervoor te zorgen dat ook aan iemand die zich niet laat vinden exploit kan worden gedaan. Niemand mag zich namelijk onttrekken aan het recht.

Het bezwaar tegen de openbare betekening is tweeledig: de kans dat de betrokkene kennis neemt van het exploit is te verwaarlozen en de privacy van de betrokkene is in het geding.

Verweerder is niet op de hoogte

In het kader van de rechtszekerheid is het van het grootste belang dat documenten en verklaringen gericht aan een partij, daadwerkelijk door die partij worden ontvangen. De kennisgeving vormt een essentieel onderdeel van het recht op een eerlijk proces zoals bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM.⁴⁵ Precies om deze reden moeten belangrijke stukken bij exploit worden betekend.

De openbare betekening houdt een fictie in: de betrokkene wordt geacht kennis te hebben genomen van het exploit, al heeft hij het afschrift nooit onder ogen gekregen. Uit onderzoek van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders in 2010 bleek dat er zo'n 45.000 openbare exploiten per jaar worden betekend, waarvan het afschrift in slechts 0,2% van de gevallen door de betrokkene wordt opgehaald.⁴⁶

De openbare betekening geschiedt aan het parket van de ambtenaar van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie archiveert het stuk, maar onderneemt geen actie om de betrokkene te bereiken. In het kader van het Preadvies Openbare exploit en ambtelijke publicaties heeft de KBvG navraag gedaan bij zes arrondissementsparketten naar de wijze van behandeling van aan het parket gedane exploiten.

Den Haag:	De exploiten worden gearhiveerd. Het parket doet er verder niets mee. Per jaar gaat het om ongeveer 1.500 exploiten.
Haarlem:	De exploiten worden in ordners gedaan. Het parket doet er verder niets mee. In de negen jaar dat de geïnterviewde medewerkster zich nu met exploiten bezighoudt, is er een à twee keer een telefoontje over geweest. Zij weet niet meer of dit van een gerechtsdeurwaarder afkomstig was. Wel merkt zij op dat de betekening aan het parket zorgt voor overvolle archieven. Het aantal exploiten bedroeg in 2010 ongeveer 400.
Maas-tricht:	De afschriften van openbare exploiten worden slechts in ontvangst genomen; daarna wordt er niets meer mee gedaan.

Roermond:	De afschriften van openbare exploiten worden bewaard. Er wordt geen poging ondernomen de persoon voor wie het exploit bestemd is op te sporen. In 2010 betekenden gerechtsdeurwaarders 168 keer een exploit aan het parket Roermond.
Rotterdam:	De exploiten worden – voorzien van een zaaknummer – bewaard. Het parket onderneemt verder geen actie. Een enkele keer belt een gerechtsdeurwaarder wel eens dat er iemand is gevonden. Voor Rotterdam ging het in 2010 om 2457, en voor Dordrecht om 155 exploiten.

Dat een afschrift moet worden gelaten aan het parket, dient weinig doel en het is de vraag waarom de gerechtsdeurwaarder deze zinloze exercitie uit moet voeren en bij een openbare betekening niet kan volstaan met een bureauexploit.⁴⁷ In de praktijk ervaart de gerechtsdeurwaarder de zeer gebrekkige doelmatigheid van de openbare betekening en meer dan eens is de rechtsvraag aan bod gekomen of de openbare betekening niet anders en beter kan worden geregeld, bijvoorbeeld door betekening aan het briefadres. De in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering neergelegde wettelijke voorschriften hebben namelijk geen ander doel dan zoveel mogelijk te waarborgen dat de stukken de betrokkene ook daadwerkelijk bereiken. Precies daarin voorziet het briefadres terwijl dat niet het geval is bij de openbare betekening.

Privacy in het geding

De openbare betekening wordt openbaar genoemd, omdat de gerechtsdeurwaarder na de betekening een uittreksel van het exploit in de Staatscourant plaatst onder vermelding van het adres waar het afschrift voor de betrokkene kan worden afgehaald. Door deze publicatie kan iedereen ervan op de hoogte raken dat er tegen de betrokkene een procedure is gestart, vonnis is gewezen of ten laste van hem beslag is gelegd.

Dit is een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer die weliswaar geëgitimeerd kan zijn, maar alleen dan als die inbreuk noodzakelijk en voorzienbaar is. Als de betrokkene een briefadres heeft gekozen, is die inbreuk niet noodzakelijk als aan dat briefadres kan worden betekend. De inbreuk is ook niet voorzienbaar omdat de betrokkene ervan uit mag gaan dat exploiten aan het briefadres worden betekend omdat dit nu juist de reden is voor opname van het briefadres.

Conclusie

De rechtsvraag die moet worden beantwoord is of een exploit kan worden betekend aan een briefadres. De kantonrechter in Utrecht heeft in 2016 geoordeeld dat er ook in het civiele recht aan een briefadres kan worden betekend. De verwijzing van de kantonrechter naar het

44 Vergelijk: Afd. RVS 27 januari 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BL0749.
 45 CEPEJ(2009)11Rev2, nr. 17.
 46 Preadvies: Openbare exploit en ambtelijke publicaties, KBvG 2011, pp. 29-31, 53.

47 Ik zal handhaven, Meerjarenbeleidsplan KBvG 2016, p. 17.

arrest van de Hoge Raad gaat echter niet geheel op. Het was daarom wachten op nadere duiding of bevestiging in de rechtspraak of door de wetgever. De eerste bevestiging kwam in maart 2017 van de Rechtbank Den Haag die in een goed gemotiveerd vonnis oordeelt dat er aan een briefadres moet worden betekend. Deze oplossing lijkt in overeenstemming met de wet en is wenselijk voor de praktijk.⁴⁸ Het alternatief is de openbare betekening die als laatste redmiddel moet worden gezien.

Het lijkt vanzelfsprekend dat de wetgever heeft bedoeld dat aan een briefadres kan worden betekend. De belangrijkste stukken worden bij exploit betekend. Het ligt dan ook voor de hand, dat je onder voorwaarden ook zelf een plaats aan kunt wijzen waar dit gebeurt, ook al woon je daar feitelijk niet.⁴⁹ Het zou ook merkwaardige gevolgen hebben als de civielrechtelijke betekening aan een briefadres niet is toegestaan. De burger geeft aan zijn gemeente op grond van een wettelijke verplichting of een door de wetgever redelijk geacht belang door, op welk adres hij voor de overheid bereikbaar is en dat hij op dat adres voor hem bestemde stukken in ontvangst laat nemen. De gemeente accepteert en registreert het adres als briefadres in de BRP zodat het voor bestuursorganen waaronder de deurwaarder zichtbaar is. Als de deurwaarder niet aan dit briefadres mag betekenen, resteert uitsluitend de openbare betekening. De burger zal de stukken niet zal ontvangen en er hoogstwaarschijnlijk geen kennis van nemen terwijl hij nu juist heeft aangegeven op een door hem gekozen adres bereikbaar te zijn.

Het bezwaar dat een meer strikte toepassing van artikel 1:15 BW meebrengt is dat de betrokkene onevenredig in zijn belangen wordt geschaad. Dit kan gaan om:

- iemand met een bekende woonplaats die om redenen van privacy, de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer of de veiligheid kiest voor een briefadres. Deze ziet zijn woonadres toch in het exploit staan waardoor dat adres bekend wordt;
- iemand met een bekende woonplaats die kiest voor een briefadres omdat hij voor langere tijd weg is, bijvoorbeeld omdat hij een reis aan het maken is. Hoewel hij

zijn zaken goed op orde heeft, wordt er openbaar betekend waardoor hij niet weet dat er bijvoorbeeld een procedure tegen hem aanhangig is gemaakt;

- iemand zonder bekende woon- of verblijfplaats die voldoet aan de verplichting om een briefadres te registreren, terwijl vervolgens een oproep voor een rechtszaak openbaar betekend wordt waardoor die persoon daar niet van op de hoogte raakt en zijn privacy ernstig is geschaad.

Als komt vast te staan dat een exploit *kan* worden gedaan aan een briefadres, dan *moet* aan dat adres ook daadwerkelijk worden betekend. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat als de woonplaats ook in het belang van de betrokkene is gekozen, zijn wederpartij niet mag kiezen tussen de daadwerkelijke en de gekozen woonplaats, maar van de gekozen woonplaats uit moet gaan. Voor de betrokkene mag er namelijk geen onzekerheid bestaan.⁵⁰ Het is dan omwille van de privacy ook niet toegestaan om (aanvullend) openbaar te betekenen. Wordt afschrift van het exploit per post aan het briefadres verzonden, dan maakt dat het exploit nietig omdat aan een groot deel van de waarborgen van de betekening niet wordt voldaan, zo heeft de Hoge Raad voor toepassing van artikel 588 Sv bepaald.⁵¹ Betekent de deurwaarder aan een briefadres, dan zal hij dit in zijn exploit expliciet moeten relateren.

In de toekomst zou het goed zijn als de burger in plaats van een briefadres, ook een digitaal adres kan registreren voor de ontvangst van overheidsstukken. Aan dit adres kunnen dan ook digitaal exploiten worden gedaan. De digitale betekening moet uiteraard ook voldoen aan alle waarborgen die de persoonlijke betekening kent, zoals de uitvoering door de gerechtsdeurwaarder, het verifiëren van de essentiële persoonsgegevens, het ratificeren van de verklaring en de ontvangst ervan.

Over de auteur

Mr. S.J.W. van der Putten

mr. Sjef van der Putten is partner bij Vurich gerechtsdeurwaarders, lid van de commissie wetgeving KBvG en lid van de redactie BER.

48 Zie ook: J.J.L. Boudewijn, *Burgerlijk Procesrecht Praktisch Belicht*, Deventer: Kluwer 2014, p. 90.

49 S.F.M. Wortmann, *Compendium van het personen- en familierecht*, Kluwer 2015, p. 26.

50 Parl. Gesch. Boek 1 (Inv.), p. 52.

51 HR 17 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3323 r.o. 2.4, HR 23 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:307 en HR 12 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZD5542.